

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційне дослідження
ГОРДІЙ Оксани Мирославівни
«Фразеологічні експресиви і комунікативи сучасної німецької мови в Інтернет-текстах», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у
Львівському національному університеті імені Івана Франка на здобуття
наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 –
германські мови

В сучасних лінгвістичних розвідках фразеологічні дослідження складають вагому частку і ведуться у різних напрямках – вивчається їх лінгвокультурна специфіка, функціонування фразеологізмів різних типів у різноманітних контекстах, їх актуалізація у національних мовних варіантах. Ці дослідження свідчать про пріоритет функціонально-семантичної та комунікативно-прагматичної парадигми. В цьому контексті рецензоване дослідження, присвячене фразеологічним одиницям у формі окремого висловлювання, які передають інтенції, оцінки, емоції мовця тощо та розглядаються як єдине функціонально-семантичне поле фразеологічних експресивів та комунікативів, являє незаперечний науковий інтерес. Для вивчення обрано актуальну тему, адже аналізована група одиниць наразі залишається найменш дослідженім об'єктом не тільки у вітчизняних, але й у зарубіжних лінгвістичних розвідках. До того ж поява та формування завдяки стрімкому та впевненому розвитку інформаційних технологій цілком нового виду дискурсу – Інтернет-дискурсу, який відрізняється своєю неформальністю та гнучкістю, характеризується різноманітністю жанрів та є відносно малодослідженою сферою комунікації, – відкриває перед дослідниками нові можливості.

Дослідження виконано в рамках наукової теми кафедри німецької філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Структура і функції елементів різних рівнів системи німецької мови», номер державної реєстрації 0113U005754.

Метою дослідження є комплексний аналіз функціонально-семантичного поля фразеологічних експресивів і комунікативів сучасної німецької мови в Інтернет-комунікації та встановлення їхнього загальнолінгвістичного і когнітивно-дискурсивного статусу у німецькій лінгвокультурі.

Неоднорідність та численність обраного для дослідження корпусу фразеологічних одиниць у мові обумовлює певні труднощі щодо визначення їхнього статусу у фразеології, що в свою чергу призводить до широкого спектру підходів до дослідження цих одиниць. Тож для досягнення поставленої мети дисертантка ставить конкретні завдання, серед яких зазначимо обґрунтування виділення фразеологізмів-висловлень, що передають інтенції, оцінки і емоції мовця, як функціонально-семантичного поля фразеологічних експресивів і комунікативів та їх розмежування від інших стійких одиниць; аналіз лексикографічної фіксації досліджуваних одиниць, визначення їх тезаурусної класифікаційної моделі, перевірка відповідності лексикографічної фіксації цих одиниць та верифікація отриманих даних за допомогою опитування інформантів-носіїв мови; визначення найрелевантніших жанрів Інтернет-комунікації для аналізу фразеологічних експресивів і комунікативів та аналіз їх дискурсивних характеристик функціонування.

Матеріал дослідження представляє собою вельми репрезентативний корпус вибірки – 2303 одиниці, отриманий як із стандартних фразеографічних джерел, так і зі словників розмовної німецької мови. Для виконання поставленої низки завдань були проаналізовані серед іншого публіцистичні тексти онлайн-версій популярних німецьких національних та регіональних видань, матеріали німецькомовних форумів різноманітного тематичного спрямування тощо.

Новизна та специфіка досліджуваного матеріалу обумовлює використання в роботі низки наукових методів, серед яких хотілось би відмітити авторську методику застосування автоматизованого пошуку задля з'ясування частотних характеристик вживаності досліджуваних одиниць, а також мультимедійний аналіз, який допоміг визначити роль невербальної інформації у функціонуванні ФЕiК в окремих жанрових форматах Інтернету.

Беззаперечною є наукова новизна роботи, яка полягає в тому, що в дослідженні вперше корпус фразеологічних одиниць німецької мови у формі окремого висловлювання, що передають інтенції, оцінки та емоції, представлений як єдине функціонально-семантичне поле фразеологічних експресивів та комунікативів; уточнені їхні семантико-прагматичні особливості з максимальною наближеністю до реального функціонування; досліджено лінгвокультурну специфіку аналізованих фразеологічних одиниць з національно-культурним компонентом семантики та описано особливості їх вживання у дискурсі; за допомогою авторської методики кількісного та якісного аналізу досліджуваного корпусу фразеологічних одиниць виокремлено групи з різночастотною вживаністю; встановлено універсальний характер мовнокреативного вживання корпусу досліджуваних одиниць, їх розважальної та парольної функцій; вперше фразеологічні експресиви та комунікативи розглянуті як прецедентні феномени інтенційної та емоційно-оцінної концептосфер в німецькій лінгвокультурі.

В ході роботи над дослідженням дисертуантка досягла значних результатів, серед яких до найбільш вагомих, на мою думку, належать такі:

- серед дискурсивних одиниць інтенційного мовного вжитку на основі їх польового функціонування виокремлено функціональний клас фразеологічних експресивів і комунікативів – окремих висловлень у вигляді речень та / або еліптичних речень, які узуально закріплені в мовній спільноті для вираження інтенцій, оцінок і емоцій мовця, характеризуються вживаністю, відтворюваністю, відносною стійкістю, комплексним значенням, наявністю комунікативної та експресивної функціями;
- розроблено функціонально-семантичну тезаурусну класифікаційну модель фразеологічних експресивів і комунікативів із таксонною структурою, яка передає поліфункціональну специфіку досліджуваних одиниць; дослідження польового функціонування ФЕІК дозволило виділити окрім основних груп також зону перетину, яка складається із ідіоматики експресивно-комунікативного спрямування;

- завдяки підходу до мережі Інтернет як до особливого текстового макрокорпусу, що в свою чергу сприяє вивченняю мови у великих масштабах завдяки доступу до численних електронних різноманітних текстів, здійснено кількісний аналіз (виокремлено певні частотні групи досліджуваних одиниць), перевірено відповідність лексикографічної фіксації цих одиниць, та встановлено реалістичне, максимально наближене до мової реальності вживання фразеологічних експресивів та комунікативів;
- досліджено національно-культурний компонент семантики фразеологічних експресивів і комунікативів; виявлено низку символічних компонентів цих фразеологічних одиниць, серед яких найбільш поширеними виявилися елементи міфологічно-релігійного характеру, найменш характерними виявилися числовий та колоративний символічні компоненти;
- проаналізовано основні дискурсивні характеристики функціонування фразеологічних експресивів та комунікативів в мережі Інтернет, зокрема виділено низку функцій, які виконують досліджувані одиниці в різних жанрах Інтернет-комунікації; розкрито прецедентний характер фразеологічних експресивів і комунікативів.

Теоретичне значення роботи, що являє собою комплексний аналіз функціонально-семантичного поля фразеологічних експресивів і комунікативів, є внеском до теорії фразеології, корпусної лінгвістики, лінгвокультурології та Інтернет-лінгвістики.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його фактичного матеріалу, основних положень та висновків для розробки та викладання таких дисциплін як лексикологія (зокрема розділ Фразеологія), лінгвокрайнознавство; спецкурсів з лінгвокультурології та Інтернет-лінгвістики. Матеріал та результати дослідження є цінним внеском при укладанні фразеологічних словників, словників розмовної німецької мови тощо.

При загальному позитивному враженні від роботи можна висловити такі зауваження та рекомендації:

- не зовсім зрозуміло чи всі одиниці, що мають документально зафіковане літературне в широкому розумінні походження, та володіють певними ознаками фразеологізмів, які авторка розглядає поруч із фразеологічними експресивами і комунікативами, «набули універсального характеру» та «відірвалися від первинного джерела» (стор. 52), адже подібного роду одиниці, джерелом яких служить сучасна масова культура (кіно, реклама, пісні) характеризуються саме, за словами Гарольда Бургера, «асоціаціями з джерелом свого виникнення»;

- у розділі 3.3.1. Фразеологічні експресиви і комунікативи в онлайн-ЗМІ авторка розглядає семантичні модифікації досліджуваних одиниць, а саме явище подвійної актуалізації значення (стор. 163) і дефразеологізації (стор. 165), та аналізує їх прагматичний та стилістичний потенціал. Втім авторка залишає поза своєю увагою структурні модифікації досліджуваних одиниць. Залишається не зрозумілим, чим пояснюється таке рішення, адже оказіональні зміни у структурі фразеологічних одиниць сприяють реалізації певних функцій, що в свою чергу дало б змогу побачити більш повну та цілісну картину функціонування досліджуваних одиниць в онлайн-ЗМІ;

- у третьому розділі (стор. 177, 178) дисерантка наводить цікаві приклади актуалізації дослівного значення досліджуваних одиниць, винесених в заголовок за допомогою контексту і стверджує, що активація такого значення посилюється за допомогою саме зображення. Було б логічно навести декілька прикладів таких зображень, які б наочно демонстрували цю тезу;

- говорячи про реалізацію досліджуваними одиницями текстотвірного потенціалу (стор. 175) авторка обмежується висновком, що фразеологічні експресиви і комунікативи «дають поштовх для створення цілих розважальних сторінок чи груп користувачів». Втім, з огляду на фактичний матеріал, здається, що текстотвірні можливості фразеологічних одиниць є дещо ширшими і цей факт потребує більш пильного аналізу, можливо, навіть, із виділенням його в окремий підрозділ.

- у висновках до третього розділу перелічені функції фразеологічних експресивів і комунікативів, які вони реалізують у якості назви спільноти у

соцмережі Фейсбук (стор. 186), зокрема парольна функція. Втім у підрозділі 3.3.2.1 Фразеологічні експресиви і комунікативи в структурі соціальної мережі Фейсбук ця функція не згадується. Було б бажано, якщо авторка більш чітко продемонструвала можливості реалізації парольної функції аналізованими одиницями в підрозділі.

Попри вище наведені зауваження та рекомендації рецензована робота є самостійним завершеним дослідженням, безперечно має практичне і наукове значення, характеризується чіткою структурою та логічністю викладу матеріалу, має під собою ґрунтовну методологічну та емпіричну базу. Основні положення дисертації відображені в дев'яти публікаціях, з них сім статей, які опубліковані у фахових виданнях ДАК України, одна – у фаховому зарубіжному виданні та тези доповіді на наукову конференцію. Автореферат та публікації повністю відображають зміст дисертації.

Представлене до захисту дисертаційне дослідження Гордій Оксани Мирославівни «Фразеологічні експресиви і комунікативи сучасної німецької мови в Інтернет-текстах», з огляду на наукову новизну, обґрунтованість основних положень та методологічний і фаховий рівень аналізу матеріалу, відповідає п. 9, 10 положення «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р., за спеціальністю 10.02.04 – германські мови, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри методики і практики
викладання іноземної мови Харківського
національного університету імені В.Н. Каразіна

І.Ю.Скрипнік

